LAUSUNTO 17.10.2022

Keskuskauppakamari

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle ilmasto- ja energiastrategiasta, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle ilmasto- ja energiastrategiasta, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta.

PÄÄHUOMIOT ILMASTOSUUNNITELMISTA KOKONAISUUTENA

Keskuskauppakamari tukee Suomen ja EU:n ilmastotavoitteita. Suomella on korkean teknologisen osaamisen ja runsaan puhtaan energian maana edellytykset edetä päästövähennyksissä nopeasti ja kääntää tämä investoinneiksi, työpaikoiksi ja vientituloiksi. Euroopan irtautuminen Venäjän energiatuonnista tukee myös ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Kustannustehokkuus, vaikuttavuus, teknologianeutraalius ja markkinaehtoisuus sekä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn edistäminen ja yritysten keskeisen roolin tunnistaminen ovat Keskuskauppakamarin mielestä kantavia periaatteita päästövähennyksissä.

Lausuttavana olevat kolme ilmastosuunnitelmaa kattavat kaikki Suomen päästöt ja poistumat päästökauppa-, taakanjako sekä maankäyttösektoreilla. On hyvä, että suunnitelmien lähtökohtana on EU-lainsäädännön sallimien joustojen hyödyntäminen eri sektoreiden välillä. Tämä tukee päästövähennysten kustannustehokkuutta. Kokonaisuutena suunnitelmat tarjoavat uskottavan ja toimenpiteiltään kattavan polun Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen.

Euroopan Unionin ilmastopolitiikka ohjaa ja vaikuttaa merkittävästi Suomen kansallisten suunnitelmien toimeenpanoon. Keskuskauppakamari korostaa, että Suomen on vältettävä päällekkäistä kansallista sääntelyä, joka voi vaikeuttaa suomalaisten yritysten kilpailuasemaa EU:n sisämarkkinoilla. Vastaavasti EU:n Fit for 55 -ilmastopaketti tukee Suomen kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamista. Aktiivinen EU-vaikuttamistyö on tarpeen, jotta lainsäädäntö tunnistaa Suomen kansalliset olosuhteet ja erityispiirteet ja tukee suunnitelmien toteuttamista.

Kansainvälisen ilmastopaneeli IPCC:n viimeisimmät raportit (2022) korostavat päästöjen nopeaa vähentämistä jo 2020-luvun aikana ja että tämän toteuttamiseksi investoinnit muun muassa puhtaaseen energiaan ja teolliseen tuotantoon on moninkertaistettava vuoteen 2030 mennessä. Keskuskauppakamari korostaa, että kilpailukykyinen, vakaa ja ennustettava toimintaympäristö yrityksille on välttämätön edellytys sille, että riittävät yksityiset investoinnit voivat toteutua. Erityisen tärkeää on sujuvoittaa ja nopeuttaa investointien luvitusta. Julkiset

tuet on suunnattava uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon sekä kohteisiin, joissa markkinaehtoinen kehitys on hidasta.

Teollisuuden toimialojen vähähiilitiekartoista on muodostunut tärkeä osa Suomen käytännön ilmastopolitiikkaa. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että vähähiilisyystiekartoista muodostuu pysyvä ja elävä osa ilmastopolitiikkaa, niitä hyödynnetään ilmastosuunnitelmien laadinnassa ja toimeenpanossa ja että niitä päivitetään säännöllisesti.

Keskuskauppakamari korostaa laajaa teknologista keinovalikoimaa tavoitteiden saavuttamisessa. Teollisuuden, liikenteen ja lämmöntuotannon suora ja epäsuora sähköistyminen on energiatehokkain ja kilpailukykyisin ratkaisu siellä, missä mahdollista. Polttoon perustuvassa energiankäytössä fossiiliset polttoaineet on korvattava biopohjaisilla ja synteettisillä ratkaisuilla. TKI-panostusten merkitys uusien teknologioiden käyttöönotossa on keskeinen.

Ajankohtainen energiakriisi korostaa huolto- ja toimitusvarmuuden merkitystä. Energian hinnannousuun ja saatavuuteen vastaavissa toimenpiteissä EU:ssa ja kansallisesti on vältettävä keinoja, jotka lukitsevat maita fossiilisen energian kulutukseen tai luovat epävarmuutta puhtaan energian investoinneille. Esimerkiksi EU:n päästökauppaan ei tule puuttua, sillä sen vaikutus korkeisiin hintoihin on vain vähäinen mutta merkitys fossiilisista irtautumisen investointiympäristölle suuri. Energiamarkkinoihin vaikuttavat toimet on valmisteltava harkiten riittävien vaikutusarvioiden pohjalta ja ensisijaisesti määräaikaisina.

Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota siihen, että raaka-aineiden ja komponenttien saatavuus vaikuttaa puhtaiden investointien toteuttamiseen. Esimerkiksi harvinaisten maametallien saatavuudesta voi muodostua uusia riippuvuuksia fossiilista polttoaineista irtauduttaessa. Siksi toimitusketjujen turvaamisella, EU-tason raaka-aineomavaraisuuden vahvistamisella sekä kiertotalouden, materiaalitehokkuuden ja uusien materiaalien kehittämisellä on suuri merkitys vihreän siirtymän edistämiselle.

ILMASTO- JA ENERGIASTRATEGIA

Ilmasto- ja energiastrategia kuvaa Keskuskauppakamarin mielestä kattavasti Suomen energiajärjestelmän ja teollisuuden polkua kohti hiilineutraaliutta.

EU:n päästökauppa on tärkein ohjauskeino teollisuuden ja energiantuotannon vähähiilisyydessä. Suomen on edistettävä ennustettavaa, selkeää ja teknologianeutraalia EU-säätelyä, joka tukee vihreän siirtymän toteutumista markkinaehtoisesti. Keskuskauppakamari huomauttaa, että osa Fit for 55 -ilmastopaketin esityksistä on ristiriidassa ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanon kanssa. Esimerkiksi energiatehokkuusdirektiivi (EED) ja uusituvan energian direktiivi (RED) haastavat sähköistymisen vaatimaa kasvavaa sähkönkulutusta sekä bioenergian roolia Suomen energiajärjestelmässä.

Suomen vahvuus on runsas ja monipuolinen puhtaan energian tuotanto ydinvoimasta uusiutuviin tuuli-, vesi, aurinko- ja bioenergiaan sekä kehittyviin polttoon perustumattomiin lämmöntuotantomuotoihin. Keskuskauppakamari katsoo, että tavoitteet puhtaan sähkön tuotannolle on mitoitettava yli ennustetun tarpeen. Kasvava päästöttömän ja kohtuuhintaisen sähkön tarjonta tukee teollisuuden, liikenteen ja lämmöntuotannon sähköistymistä ja teollisten investointien sijoittumista Suomeen.

Keskuskauppakamari korostaa, että Suomen on edistettävä monipuolista puhtaan energian tuotantoa. Ilmasto- ja energiastrategian käsittelyn yhteydessä eduskunta voi linjata, että suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti uuden ydinvoiman rakentamiseen Suomeen. Tämä vähentäisi poliittista epävarmuutta uusien hankkeiden suunnittelun ympärillä. Uusi ydinvoima takaisi säästä riippumatonta, tasaista perusvoimantuotantoa olemassa olevien laitosten ja runsaasti lisääntyvän tuulivoiman rinnalla.

Pienet modulaariset ydinreaktorit (SMR) ovat lupaava ratkaisu paitsi sähkön, myös kaukolämmön tuotantoon. Strategiassa tunnistetaan tarve arvioida niihin liittyvää sääntelyä. Keskuskauppakamari esittää erillisen hankkeen käynnistämistä pienydinreaktoreita koskevan lainsäädännön ja muun sääntelyn sujuvoittamiseksi nopealla aikataululla. Tavoitteena on oltava sääntely-ympäristö, joka tukee pienydinreaktoreiden kehittämistä ja käyttöönottoa Suomessa, ydinturvallisuus huomioiden. Samalla on tärkeää tehdä tiivistä kansainvälistä yhteistyötä reaktoreiden standardoimiseksi, jotta sarjavalmisteisuuden skaalaedut voidaan hyödyntää tehokkaasti.

Strategia sisältää myös päälinjat Suomen vetystrategiaksi. Keskuskauppakamari pitää strategian päälinjoja esimerkiksi kotimaisen jalostuksen ja käytön ensisijaisuudesta oikeina. Suomella on hyvät edellytykset olla edelläkävijä vetytaloudessa runsaan ja EU-vertailussa edullisen ja päästöttömän sähköntuotannon sekä teollisen ja energiateknologisen osaamisen ansiosta. Puhtaan vedyn valmistus ja käyttö tukee vähähiilisyystavoitteita esimerkiksi epäsuoran sähköistymisen, energian varastoinnin sekä sähköpolttoaineiden kehityksen kautta.

Keskuskauppakamari katsoo kuitenkin, että strategian tavoitteet puhtaan vedyn tuotannolle vuonna 2030 ovat alimitoitetut. Riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ovat tarpeen, jotta Suomi näyttäytyy kansainvälisesti kiinnostavana sijoituskohteena vedyntuotannolle. Keskuskauppakamari esittää, että eduskunta nostaa tavoitteenasettelua vetyklusterin esitysten perusteella.

Keskuskauppakamari tukee vahvasti strategian tavoitetta Suomen hiilikädenjäljen vahvistamisesta. Hiilikädenjäljellä tarkoitetaan suomalaisten yritysten tuotteiden ja palveluiden myönteistä ilmastovaikutusta. Kansainvälinen ilmastotyö ja vihreä siirtymä on suomalaisille yrityksille merkittävä kasvu- ja vientimahdollisuus. Suomen hiilineutraaliustavoitteen globaali vaikuttavuus on huomattavasti kokoaan suurempi, jos pystymme kaupallistamaan ratkaisut maailmanmarkkinoille. Keskuskauppakamari esittää, että Suomen hiilikädenjäljen nykyinen

taso arvioidaan ja tämän pohjalta asetetaan kunnianhimoinen määrällinen tavoite hiilikädenjäljen tasosta vuoteen 2035 mennessä.

KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN ILMASTOSUUNNITELMA

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma kattaa taakanjakosektorin, eli muun muassa liikenteen, maatalouden, työkoneet, pienteollisuuden ja -energiantuotannon sekä F-kaasut. Keskuskauppakamari kommentoi suunnitelmaa erityisesti liikenteen osalta. Liikenne kattaa viidenneksen Suomen päästöistä. Toisaalta kuljetuskustannusten merkitys on yrityksille suuri Suomen logistisen aseman vuoksi. Siten kustannustehokkaat päästövähennykset liikenteessä ovat tärkeitä kaikille toimialoille.

Sähköistyminen on myös liikenteessä merkittävä päästöjä vähentävä ajuri. Jakeluvelvoite on tehokas keino olemassa olevan kaluston päästöjen vähentämiseksi. Liikennesähkön ottaminen mukaan jakeluvelvoitteeseen edistäisi sen kustannustehokasta täyttöä. Keskuskauppakamari esittää, että jakeluvelvoitteeseen luotaisiin joustomekanismi, jonka myötä osa velvoitteesta voidaan täyttää muilla taakanjakosektorilla toteutettavilla, luotettavasti todennettavilla päästövähennyksillä.

Myös hyväkuntoinen liikenneverkko sekä digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen tukevat liikenteen päästövähennyksiä.

Fit for 55 -ilmastopaketin neuvotteluiden etenemisen perusteella on todennäköistä, että EU:n komission esitys uudesta liikenteen ja lämmityksen kattavasta päästökaupasta toteutuu. Keskuskauppakamari pitää EU:n laajuisena toteutettavaa liikenteen päästökauppaa tarkoituksenmukaisempana ja kilpailuneutraalimpana toimenpiteenä kuin kansallista tieliikenteen päästökauppaa. Kansallisen tieliikenteen päästökaupan valmistelusta on luovuttava ja keskityttävä EU:n laajuisen päästökaupan toimeenpanoon Suomen kannalta toimivalla tavalla.

MAANKÄYTTÖSEKTORIN ILMASTOSUUNNITELMA

Päästöjen vähentäminen on ensisijaista ilmastonmuutoksen hillinnässä. IPCC:n ilmastonmuutoksen hillintää koskevan osaraportin (2022) mukaan globaalitasolla noin 20 % puolentoista asteen polun vaatimista toimenpiteitä tehdään maankäyttösektorilla. Painopiste on siis fossiilisten polttoaineiden käytön alasajossa, mutta maankäyttösektorin nieluilla ja päästöillä on kuitenkin oma tärkeä merkityksensä. Siksi on arvokasta, että maankäyttösektorille on laadittu ensimmäinen oma ilmastosuunnitelma.

Keskuskauppakamari pitää oikeana lähtökohtana asettaa suunnitelman tavoitteet nimenomaan toimenpiteiden vaikuttavuudelle. Sitovan tavoitteen asettaminen koko nettonielulle on haastavaa, sillä metsänielu elää vuosittain voimakkaasti markkinaehtoisten hakkuiden seurauksena.

Vaikutusarvioiden mukaan suunnitelmassa kuvatulla toimenpidevalikoimalla on hyvät edellytykset saavuttaa useiden miljoonien CO2-tonnien vaikutus nettonieluun. Viimeisimmät valtakunnalliseen metsien inventointiin (VMI) perustuvat tiedot maankäyttösektorin nielun aiempaa selvästi pienemmästä tasosta korostavat entisestään suunnitelman toimenpiteiden tärkeyttä.

Suunnitelma korostaa aktiivisia toimenpiteitä. Keskuskauppakamari pitää tätä oikeana lähtökohtana. Poistumien kasvattamiseksi voidaan tehdä monia kannatettavia toimenpiteitä esimerkiksi metsien kasvun lisäämiseksi, metsäpinta-alan ylläpitämiseksi, suometsien ilmastokestävän hoidon edistämiseksi ja turvepeltojen päästöjen vähentämiseksi. Monilla toimenpiteillä on myös myönteisiä monimuotoisuusvaikutuksia sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävä merkitys.

Keskuskauppakamari korostaa, että metsien kestävä hoito ja käyttö tuottaa lukuisia ilmastohyötyjä terveistä ja kasvukykyisistä metsistä hiiltä varastoiviin ja fossiilisia raaka-aineita korvaaviin puupohjaisiin tuotteisiin. Nielun vahvistamista ei pidä tavoitella metsien käyttöä rajoittamalla. Suunnitelmassa kuvatut toimenpiteet on tältä kannalta kohdistettu oikein.

Monet suunnitelman toimenpiteet perustuvat julkiseen rahoitukseen. Toimeenpanossa on tarpeen arvioida, miten voidaan hyödyntää vahvemmin yksityistä rahoitusta ja markkinamekanismeja. Keskuskauppakamari korostaa tarvetta esimerkiksi toimivien hiilimarkkinoiden kehittämiselle. Toimiva markkina edellyttää luotettavuuden ja läpinäkyvyyden vahvistamista sekä aktiivisuutta EU- ja kansainvälisen sääntelyn kehittämisessä. Hiilensidontamarkkinoiden lisäksi on tärkeää kehittää liiketoimintamalleja ja tuotteita, joilla nielua vahvistavat ja maaperäpäästöjä vähentävistä toimenpiteistä muodostuu kannattavaa elinkeinonharjoittamista.

LOPUKSI

Ilmastopolitiikan kansainvälinen toimintaympäristö on kuluneen eduskuntakauden aikana muuttunut merkittävästi myönteisemmäksi. Erityisen huomionarvoisia ovat suurten talouksien, kuten Yhdysvaltojen, Kiinan ja Intian tekemät hiilineutraaliussitoumukset. Vuonna 2021 Glasgow'n ilmastokokouksen yhteydessä annetut valtioiden sitoumukset voivat joidenkin arvioiden mukaan jo yltää Pariisin sopimuksen tavoitteisiin. Olennaista on nyt tavoitteiden ja suunnitelmien toimeenpano.

Ilmastolain ja ilmastosuunnitelmien lähtökohtana on, että päästöjä vähentävät ja nieluja vahvistavat toteutetaan kotimaassa. Ilmastolain esitöissä todetaan, että hiilineutraaliustavoite ja esimerkiksi kansainvälisten joustojen hyödyntäminen sen saavuttamisessa arvioidaan vuonna 2025. Kotimaisten toimien ensisijaisuus on perusteltua, mutta myös valtioiden välisellä yhteistyöllä toteutettaville päästövähennyksille on oltava avoin. Vuoden 2025 tarkastelun

yhteydessä on siten harkittava myös Pariisin ilmastosopimuksen 6. artiklan mukaisen kansainvälisen yhteistyön hyödyntämistä.

Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa merkittävästi yritysten ja laajasti ilmasto- ja energiapolitiikan toimintaympäristöön. Keskuskauppakamari korostaa ilmastotavoitteista kiinnipitämisen merkitystä yritysten ja investointien ennakoitavuudelle. Lyhyellä aikavälillä päästöt voivat nousta, mutta pidemmällä aikajänteellä Venäjästä irtautuminen tukee ilmastotavoitteiden saavuttamista. Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen ja korvaaminen omalla puhtaan energian tuotannolla tukee Suomen ja Euroopan huolto- ja toimitusvarmuutta.

Teppo Säkkinen
Elinkeino- ja ilmastoasiantuntija
Keskuskauppakamari